

Муниципальное общеобразовательное учреждение
«Коркатовский лицей»

«УТВЕРЖДАЮ»

Директор лицея:

Михайлов С. П.
Михайлов С. П.
Приказ № 101
от 29.08.2019г.

«СОГЛАСОВАНО»

Зам. директора по УВР:

Алисымов А.В.
Алисымов А.В.

РАССМОТРЕНО

на заседании ВМО

Аркадьева Н.В.
Аркадьева Н.В.

Рабочая программа

по родной (марийской) литературе

6 класс

*по программе Марий литератур; Тун школлан примерный
программе В.Т.Михайлов, П.А. Апкаев.-Йошкар-Ола: Марий
туныктыш институт, 2014.*

на 2019-2020 учебный год

Учитель-составитель: учитель марийского языка и литературы
высшей категории
Аркадьева Нина Вениаминовна

VI КЛАСС (51 шагат)

Лудаш да тунемаш – 33 шагат

Шке семын лудаш да канашаш – 5 шагат

Йылме лывыртыме паша – 10 шагат

Ешартыш жап – 3 шагат

Ончылмут

Сылнымутан литератур – илышын воштончышыжо.

КАЛЫК ОЙПОГО (9 шагат)

Калык лирике (2 шагат)

Муро – сем да мут дене каласыме произведений. Калык мурын түрлө улмыжо.

«Ошвичынат келгыжым шинчем ыле гын...», «Вүдшө йога, серже кодеш», «Коремже келге, вүдшат уке», «Эр кечыже лектеш калык муро-влак. Нунын калыкын илышумылымашыжым, койыш-шоктышыжым, илыш -йўлажым, кумылжым, сылнылыкым шижын моштымыжым почын пуымо куатышт, нравственный негызышт.

Калык лирикын содержанияй шот дене түрлө сынан улмыжо.

Муро-влакын чоңалтме да сылнылык ойыртемешт.

Түрлө верлаште илыше марий-влакын мурышт.

Мурын калык коклаш шарлымыже. Мурым мурышо да погы-шо-влак.

Шке семын лудаш да канашаш (1 шагат)

Калык муро-влак: «Аван кымылжым ужаш ёш ли»; «Тулык ден вараш».

Календарь да йўла дене кылдалтше муро-влак.

Рекрут муро-влак.

Такмак-влак.

Монгыштө лудаш темлыме книга-влак

Айста муралтена / С.С. Сабитов поген да ямдылен. – Йошкар-Ола, 1991.

Марий калык муро = Марийские народные песни/ Сост.

В.М. Васильев. – Йошкар-Ола, 1991.

Марий муро / Осмин Йыван ямдылен. – Йошкар -Ола, 1945. Марий такмак-влак / Н.Т. Пенгитов чумырен. – Йошкар-Ола, 1964.

Марий калык ойпого антологий / В.Т. Михайлов ямдылен. – Йошкар-Ола, 2012.

Марий калыкын йомакше, ойлымашыже, туштыжо, тошто мутшо, мурыжо / В.М. Васильев чумырен. – М.: ССР Ушем калык-влак рӱдӱ савыктыш, 1931.

Тоштыен ой (5 шагат)

Лудаш да лончылаш

«Кавасе ўдыр – кӱтӱчӱ»

Миф – тӱнян ышталтмыжым, айдемын, янлыкын кузе лиймыш-тым умылтарыше, пӱртӱсыштӱ, калык илышыште але ожно лийше иктаж -могай кугу вашталтыш, ӱрыктарыше кончыш нерген акрет годсо калык ойлымаш.

«Кавасе ўдыр – кӱтӱчӱ» мифыште марий калыкын тӱняончалтышыже, илышумылымашыже, пӱртӱс дене кылже.

Юмынӱдыр ден Марий – кава ден Мланде кокласе кылын симво-лышт. Поро ден осалын вашпижмышт, вуяваш шогымышт. Юмо – волгыдо, поро, ошо. Керемет – порылан ваштареш шогышо вий: пычкемыш, осал, шеме.

Калык ойпого произведенийын сылнылык ойыртемеже.

«Илыше кӱ»

Легенде – эртыше илыш гыч кугу событийым, лӱмлӱ патыр-влакын чапле, геройло пашаштым сӱретлыше, тошто ор, ял да ола-влакын чоңалтме жапышт да лӱмышт дене палымым ыштыше ка-лык поэтический произведений.

Чумбылатын шочмӱл, калык верч колянмыже, чын верч шо-гымыжо,патырлыкше.

Калыкын легендысе геройын койыш-шоктышыж гоч шочм-ӱлым, шочмо мландым аралыме нерген шке шонымашыжым да умылымашыжым рашемдымыже.

Фольклор произведенийын чоңалтмыже да йылме ойыртемеже.

«Акпарс» нерген преданий

Преданий – ожнысо илыш гыч калык ушеш кодшо событий, ге-рой-влак нерген устный произведений.

Произведенийыште ончыктым о историй событий-влак. Марий талешке-шамыч. Нунын шочмо калык верч талын шогымышт.

Акпарс – преданийын геройжо. Тудын пенгыде уш-акылже, ка-лыкын ончыкылык илышыжым ужын, умылен моштымыжо, чон моторлык дене, илыш чыным шотыш налын, лӱдде, шке калыкше верч тыршымыже.

Литератур теорий: литератур да фольклор. Тоштыен ой нер-ген умылымаш. Миф, легенде, преданий. Гиперболо. Литота. Шке семын лудаш да каңашаш (1 шагат)

Тоштыен ой-влак: «Кузе апшат Юмо олмеш шинчын», «Тиде тӱняште суапет ок лий гын, вес тӱняште илашет йӱсӱ», «Кузе марий калык тамак шупшаш да арака йӱаш тунемын», «Марий ўдыр Ир-га», «Болтуш».

Калык ойлымаш-влак: «Шем ушкалнам пире кочкеш», «Ўй ден мӱйым коч», «Кузе ўшкыжым шолышт кочкыныт».

М. Казаков. «Акпарсын маршыже».

С.Г. Чавайн. «Чоткар патыр», «Йыланда».

Мӧнгыштӧ лудаш темлыме книга-влак

Марий калык ойпого антологий / В.Т. Михайлов ямдылен. – Йошкар-Ола, 2012.

Марий калыкын йомакше, ойлымашыже, туштыжо, тошто мутшо, муржо / В.М. Васильев чумырен. – М.: ССР Ушем калык-влак рӱдӧ савыктыш, 1931.

Марий талешке-влак. – Йошкар-Ола: Валентин Колумб лӱмеш рӱдер-тоштер, 2009.

Марийский фольклор. Мифы легенды, предания / Сост.

В.А. Акцорин. – Йошкар-Ола, 1991.

Тошто марий ой-влак / В.А. Акцорин поген, чумырен. – Йошкар-Ола, 1972.

В. Юксерн. Онар. – Йошкар-Ола, 1968.

Эпос – калыкын ожнысо илышыж нерген геройло повествований (3 шагат)

Лудаш да тунемаш

А. Спиридонов, А. Мокеев. «Югорно» эпос (18-ше мур)

«Югорно» – марий эпосын тӱнгалтышыже, негызше. Произведенийын содержанияже, сюжет рӱдыжӧ да сылнымут ойыртемыже.

Пампалчын шке эрык да йӱратымаш верч пенгыдын шогымы-жо. Ӱдырын осал вий ваштареш кучедалмыже. Порсын лӱнгалтышын Мланде ден кава кокласе кылым ончыктышо символ сынан образше.

Йомакысе да эпосысо Пампалчын образше, ойыртемыже да ик-гайлыкше.

Произведенийын рӱдӧ шонымашыже – айдемылан илышыште эн шерге эрык, йӱратымаш, порылык улмо, икте-весылан ӱшанле лийме, пенгыде уш-акыл, койыш-шоктыш да чын верч шогымаш. Произведенийын чонгалтмыже, сылнылык ойыртемыже.

«Калевала» карело-финн эпос

(1-ше рун гыч ужаш. А. Иванова кусарен.)

Эпосышто сандалыкын да Мландын шочмыжым финн-угор калык-влакын тӱняумылымашыштлан негызлен сӱретлымаш.

Юмынӱдырын – Ильматарын – образше. Юзо предметын, вийын да гиперболын содержанияным келгемдымаште верышт.

Произведенийын чонгалтме да сылнылык ойыртемыже.

Мӧнгыштӧ лудаш темлыме книга-влак

В. Регеж-Горохов. Регеж карман. – Йошкар-Ола, 2012.

А.Я. Спиридонов. Югорно: эпическая поэма / Пер. на мар. А.

Мокеева. – Йошкар-Ола, 2002.

Шнуй пызле: Йоча пьесе-влак. – Йошкар-Ола, 2009.

МАРИЙ СЫЛНЫМУТЫШТО САР ТЕМЕ (12 шагат)

В. Иванов. Писательын сылнымутан литературыш толмо корныжо. Йоча психологийым сайын палымыже (5 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Вүдшө келге, серже тура»

Кугу Ачамланде сар жапысе неле илыш. Тиде саманыште түрлө калык кокласе келшымашын пентгыдеммыже. Эстон да марий ка-лык-влакын родо-тукым улмышт.

Эйно Арун, Ондре Улановын, Элыксан Соколовын, Соколова Олюкын икте-весым умылен, икте-весылан полшен кушмышт. Эйнон аваже Лайнан, Ондрен аваже Овдакин, колхоз вуйлаты-ше Петр Степановичын сар жапыште неле ял илышым вачүмбаке налмышт, икшыве-влаклан энгертыш лиймышт. Юханын да Йыванын сар корнышт, шочмэл верч шогымышт. Произведенийын вуймутшо. Тудын тунг шонымашым почын пуымаште верже.

Түрлө калык коклаште келшен илымым, чон моторлыкым сүретлымаште писательын мастарлыкше.

Литератур теорий: произведенийын вуймутшо. Тематике да проблематике.

Г. Матюковский. Поэт нерген ой (2 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Петю» (ужаш-влак)

«Петю» – шочмэлым да калыкым аралыме да йоратыме нерген поэме. Петю – тале, лүддымө, патриотизм шүлыш дене шуаралтше, шочмэл, калык верч А. Матросов семынак шке илышыжым чама-ныдыме рвезе. Тудын шүм-чон куатше, уш-акыл вийже.

Произведенийын чоналтмыже, строка-влакын пачаш-пачаш ка-ласалтмышт, пейзажын содержанияйым келгемдаш полшымыжо.

Литератур теорий: лиро-эпике, поэме. Произведенийын пафосшо.

Н. Лекайн. Писатель нерген ой (5 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Шортньö падыраш» (посна ужаш-влак)

Йоча-влакын келшен, икте-весым умылен илымышт, ялысе па-шалан шүман лийын кушмышт.

Микуш, Нургалий да Майя. Прокой кугыза ден йоча-влак кок-ласе кыл, тудын нравственный негызше.

Хайрулла – илалше, кугу илыш опытан шонгыен, йоча-влакым илыш корныш лукмаште, шуарымаште надырже.

Писательын сар жапысе ял илышым, түрлө калык-влакын ик-шывыштын келшен илымыштым сүретлыме мастарлыкше.

Повестыште пейзажын верже.

Литератур теорий: литератур герой. Персонаж (тунг да второ-степенный). Сюжет да композиций. Эпизод. Портрет. Диалог да монолог.

Шке семын лудаш да каңашаш (1 шагат)

В. Юксерн. «Атаманыч».

Мөнгыштө лудаш темлыме книга-влак

Аптулай Пасет. Изи вўдет йогалеш. – Йошкар-Ола, 1958.

В.Н. Любимов. Полмезе жапем. – Йошкар-Ола, 1967.

А. Твардовский. Василий Теркин. Сарзе нерген книга // Г. Ояр. Шўмсавыш: Почеламут-влак, поэме. – Йошкар-Ола:

Марий книга савыктыш, 2008.

ПўРТҮС, ШОЧМО МЛАНДЕ ДА КАЛЫК (8 шагат)

Семен Николаев. Поэт нерген ой (2 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Ик пушенге ок ыште пўртүсым»

Почеламутын нравственный негызше, патриотический сынже. Тўняште марий калыкын моло калык дене пырля вий-куатым налын илымыже. Поэтын илышым пўртүс сорастарыше пушенге семын ужмыжо.

«Кугешна лўмжө дене марий»

Поэтын шочмо калык дене кугешныме, тудым аклыме кумыл-жо. Почеламутын темыже да тўн шонымашыже.

Произведенийын чоналтме да йылме ойыртемеже.

Литератур теорий: лирике, почеламутын чоналтмыже. Рифме.

Строфа.

А. Мичурин-Азмекей. Пўртүс мурызо (2 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Керем онго»

Миرون кугызан сын-кунжо, койышыжо, шонымашыже. Тудын шочмо вершорым йоратыме кумылжо, пўртүс поянлыкым аралаш тыршымыже.

Ойлымашын нравственный негызше. Автор-повествовательын образше.

Литератур теорий: автор-повествователь нерген умылымашым келгемдымаш.

Шке семын лудаш да каңашаш (1 шагат)

Э. Анисимов. «Годыштмо ломбо аршаш».

Ю. Артамонов. «Чодыра орол».

А. Васильев. «Турист оила, мый йоратем пўртүсым».

К. Васин. «Серыш».

В. Горохов. «Шочмо мланде».

Г. Матюковский. «Шордо».

А. Мичурин-Азмекей. «Оланге да шеренге», «Шүмдымө айдеме».

С. Николаев. «Кугешна лүмжө дене марий».

А. Тимиркаев. «Шочмэл».

А. Иванова. Поэтессе нерген ой (1 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Ойлат, каяш гын мланде тұрыш...» Шочмо-кушмо вер – эн лишыл , эн шерге. Лирический геройын шочмо кундем да ача-ава сурт дене кугешныме кумылжо.

Почеламутын сылнылык ойыртеме.

Г. Сабанцев. Поэт нерген ой (1 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Шочмо пыжаш»

Шочмо ялын – «шочмо пыжашын» – кажне айдемылан шерге улмыжо, чон ласкалыкым, вийым, творчествомлан ұшаным да энертышым пуэн шогымыжо.

Почеламутын сылнылык ойыртеме.

Литератур теорий: лирический жанр-влак: почеламут, мок-теммур (ода), элегий.

Мустай Карим. Пошкырт поэт нерген күчык ой (1 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Куэ лышташ нерген»

Почеламутын патриотический сынже. Поэтын калык-влакын келшен илымыштым моктен мурымжо.

Келшымаш, икте-весым жаплымаш – ылыш символ.

Почеламутын содержанияйже да тудым почын пуымо ойыртеме.

Монгыштө лудаш темлыме книга-влак

А.Федоров. Онайже воктенак. – Йошкар-Ола, 2007.

ПАША АЙДЕМЫМ ИЛАШ ТУНЫКТА (5 шагат)

В. Сапаев. Писатель нерген ой. Туныктышо да писатель. Творчествоштыже йоча ылыш теме (3 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Мом каласет, Миля?»

Повестыште йоча-влакын тұшкан, келшен илымыштым, пай-дале мер пашам шуктен шогымыштым, пашаш шуаралт кушмыш-тым сүретлымаш. Авторын шкешотан йоча ылышым моштен, романтике сыным пуртен почын пуымыжо.

Милян ойыртемайтше сын-кунжо, койышыжо, шонымашыже, пырля тунемме йолташыже-влакым тўшка пашашке кумылан ден моштымыжо.

Юран тунеммаште да пашаште шкенжым ончыктымыжо. Толян моло деч ойыртемайт шогымыжо. Тиде койышын амалже, нравст-венный тўсшө: куанже, ойгыжо, шонымашыже, тўшка илышыш да пашаш ушнымо корныжо.

Йоча-влакын илыш чыным кычалмышт. Коллективын вийже, тудын самырык айдемым шуарымаште верже.

Повестыште пейзажын верже, тудын содержания дене кыл-далт шогымо ойыртемеже.

Литератур теорий: эпический жанр: ойлымаш, повесть нерген шинчымашым келгемдымаш.

И. Горный. Поэт нерген ой (1 шагат)

Лудаш да тунемаш

«Мый үдем»

Почеламутын лўмжө, тудын ойыртемеже. Поэтын «үдем» шомак гоч кўлешан проблемым тарватымыже. Пашан илышыште верже, кўлешлыкше.

Почеламутын йылме ойыртемеже, ойсавыртыш да мутаршаш-влак .

Шке семын лудаш да канашаш (1 шагат)

В. Исенков. «Ямбердинын дневникше». Мөнгыштө лудаш темлыме книга-влак

В. Иванов. Яктер. – Йошкар-Ола, 1963.

М. Казаков. Эрикын каникулжо. – Йошкар-Ола, 1966.

В.Ф. Сапаев. Ой, авиём! – Йошкар-Ола, 1983.

Ушеш тунемаш произведений-влак

«Вүдшө йога, серже кодеш» муро.

Г. Матюковский. «Петю» поэме гыч ужаш.

А. Иванова. «Ойлат, каяш гын мланде тўрыш...».

Сем. Николаев. «Ик пушенте ок ыште пўртүсым».

Г. Сабанцев. «Шочмо пыжаш».

Мустай Карим. «Куэ лышташ нерген».

Литератур теорий да историй гыч сведений-влак

- Литератур да фольклор. Литератур да мифологий. Геройло эпос.
- Литератур герой. Персонаж. Тўн да второстепенный персонаж. Автор-повествователь. Произведенийын сюжетше да чонгалтмыже (композицийже). Эпизод. Пейзаж. Портрет. Диалог да монолог.

- Произведенийын вуймутшо. Тематике да проблематике. Пафос.

- Проза да поэзий. Сылнештарыме йөн-влак: эпитет, метафор, олицетворений, танастарымаш, гиперболо, литота, антитезе, алле-горий, важмалдыкын (туштен) ойлымаш (иносказаний).
 - Почеламутын чонгалтмыже. Рифме. Строфа.
 - Эпике. Лиро-эпике. Лирике.
 - Эпический жанр-влак: ойлымаш, повесть, роман.
 - Лирический жанр-влак: почеламут, моктеммур (ода), элегий.
 - Лиро-эпический жанр-влак: басне, поэме.
 - Сылнымутан произведенийлаште исторический событий-влакым да калык илышым сүретлымаш.
- Тунемше ий мучаште мом ыштен моштышаш
- Фольклор да сылнымутан произведенийласе герой-влакын об-разыштым танастарен моштышаш, тушто нёлталме «поро» да «осал», «мотор» да «мотор огыл», «лүддымылык» да «лүдмаш» концеп-влакым лончылен кертшаш.
 - Сылнымутан, научно-популярный да публицистике сынан текст-влакым умылен, устан да сылнын лудшаш.
 - Жанр ойыртемем, теме ден идейым, пафосым палышаш.
 - Тунемме произведений гыч күлешан посна эпизодым ойырен моштышаш.
 - Событий-влакын амалыштым, нунын кушко шуктымаштым умылтарен кертшаш.
 - Тунемме текстште образный мут ден ойсавыртыш-влакым, сылнештарыме ой-влакым (танастарымаш, эпитет, уэш-пачаш кала-сымаш, гиперболо, литота да молат), пүртүс сүретым мушаш, собы-тий-влак каен шогышо, содержанияйым почын пуышо, тун шоны-машым рашемдыше верлам палемден умылтарен сенышаш.
 - Геройын койышыжым, сын-кунжым эскерен, тудлан ойлымо-возымо характеристикым пуэн моштышаш.
 - Содержанийым түрлө йөн дене каласкален да возен (тичма-шын, күчыкын, тунжым ойырен, комментарий дене, герой ден со-бытий-влаклан акым пуэн) кертшаш.
 - Произведенийын содержанияйжым палымым да умылым тергыме йодыш-влаклан вашмутым пуышаш.
 - Түрлө произведенийласе герой-влакын койыш-шоктышыштым танастарышаш, икгайлыкым да ойыртемем муын моштышаш.
 - Түрлө авторын ик темылан возымо сылнымутыштым танастарышаш.
 - Шкегыч ыштыме мутерысе мут ден ойсавыртыш-влакым ойышто, возымо годым кучылт моштышаш.
 - Шке семын лудмо произведенийлан, событий ден герой-влаклан шке шонымашым каласен да возен кертшаш.
 - Тематике да жанр икгайлык негызеш шочмо литературым руш да моло калык литератур дене танастарышаш.
 - Планым чонышаш.
 - Сочинений элементар изложенийым возышаш.

Марий литератур денне 6 класслан тематический план

№	Урокын темыже	ша гат	урокин типше	Урок эртарыме йон	Тергыме паша	Палемдыме результат	Монго паша	Урокым эртарыме жап
1	Сылнымутан литератур – илышын воштончышыжо.	1	У темым тунеммаш	Учебник дене паша, кластерым возымаш	Йодышлан вашмут	Сылнымутан литератур да научно-популярный литератур коклаште ойыртемем ужын мошташ; калык ойпого нерген умылымаш		
Калык ойпого(9 шагат)								
2	Калык муро.	1	У темым тунеммаш	Сылнын наизусть каласкалымаш але муралтен ончыктымаш, фонохрестомати йым колыштмаш.	Туныктышын шындыме проблемный йодышлан мужырын вашмутым кычалаш.	Шочмо муро-влакым пагалаш, погаш, мураш кумыландаш. Калык мурын жанрже-влакым шымлаш.Муро-влакын чоңалтме да сылнылык ойыртемештым шымлаш.	Коча-кова да моло родо-тукым да палыме дечкалык мурым погаш да дневникы ш возаш.	
3	Калык мурын чоңалтмыже, йылмыже.	1	Текст дене келгын пашам ыштыме урок	Беседе, лудмаш, творческий паша	Мурым содержанияй шот дене лончылымаш, йодышлан вашмут	Муро гоч илыш явленийым эскерен мошташ, тудын сылнылыкшым ужын мошташ. Тест пашам шуктымаш, икте-весьлан творческий пашалан акым	Чоңалтме ойыртемем муро гоч шымлаш.	

						пуымаш.		
4	Түрлө верлаште илыше мари-влакын мурышт.	1	канашымаш	Беседе, лудмаш, творческий паша: «Творчество пашаен-влакын да калык муро коклаште икгайлык да ойырте» кластерым ышташ.	Муро да такмак кузе шарленыт? йодышлан вашмут кычалмаш.	Паша, элым йоратыме да аралыме, айдемын илышыж да койышыж нерген муро-влакым кычалаш	Калык муро таче кечын шочеш мо? Сообщени йым ямдылаш.	
5	Калык муро-влак: «Ävān кымылжым ужаш Ёш ли»; «Тулык ден вараш». Календарь да йўла дене кылдалтше муро-влак. Рекрут муро-влак. Такмак-влак.	1	Шке семын лудаш да канашаш	Беседе, йодыш дене паша, викторин	Тест паша, семым колыштмаш,	семым колыштын, турло верлаште илыше мари-влакын мурыштым палаш.		
Тоштыен ой 5 шагат								
6	Тоштыен ой.Миф. «Кавасе ўдыр – күтүчө»	1	У темым тунеммаш	Мутланымаш, лудмаш, кластерым ыштымаш	Сылнын лудмаш, мифыште мо нерген ойлалтмым текст деке лишылын каласкален пуаш,	Мифысе герой-влакым шымлымаш, «Йомак да миф икгайлык да ойырте» кластерым возымаш.Мифын сылнылык ойыртеме дене палыме лиймаш, тудын жанр ойыртежым шымлымаш.	«Билийла н энертен, мари миф – влакым танастараш»	
7	«Илыше кү» легендын содержанияйже.	1	У темым тунеммаш	Сылнын лудмаш, Учебникысе сурет почеш	Ужашлан шелын сылнын лудмаш,	мо нерген ойлалтмым анализироватлен каласкалымаш	«Илыше куым кушто муаш	

				мутланымаш,			лиеш?» мини – сочинени йым возаш.		
8	Чумбылатын шочмо эл, калык верч тыршымыже.	1	Текст дене келгын пашам ыштыме урок пенгыдемдымаш	Беседе, абзац ден лудмаш, у мут-влакым лончылымаш,	йодышлан вашмут,	Турло калык-влакын преданийыштым лудаш да танастараш	Келшыше суретым суретлаш,		
9	Акпарс нерген преданий.	1	У темым тунеммаш	Лудмаш, каласкалымаш Руш кугыжанышыш ушнымо нерген сообщенийым погаш,	Викторин, исторический событийлан акым пуаш н	Акпарсын койыш-шоктышыжым рашемдаш, легендын содержанияйжым умылаш, герой верч тургыжланымаш, порылыклан туныктымыжым шымлаш.			
10	Акпарс - пенгыде уш-акылан патыр.	1	Текст дене келгын пашам ыштыме урок	Лудмаш, планым ыштымаш, текстлан эртертен, акым пуэн каласкалымаш	йодышлан вашмут	Миф, легенде, преданий коклаште ойыртемем да икгайлыкым ужын, муын моштымаш.	Преданий ым погаш		
11	Тоштыен ой-влак: «Кузе апшат Юмо олмеш шинчын», «Тиде тўняште суапет ок лий гын, вес тўняште илашет йѳсѳ», «Кузе марий калык тамак шупшаш да арака йѳаш тунемын», «Марий ѳдыр Ирга», «Болтуш». Калык ойлымаш-влак: «Шем ушкалнам пире кочкеш», «Ўй ден	1	Канашымаш	Шке семын лудмо произведений-влакын содержанияйыштым, герой ден событий-влакым палышаш да каласкалымаш,	йодышлан вашмут, беседе	Авторын шонымашы-жым чын умылаш; герой-влакын койышышт, пор-третышт;			

	мўйым коч». М. Казаков. «Ақпарсын маршыже». С.Г. Чавайн. «Чоткар патыр», «Йыланда».								
12	1№ номеран контрольный паша «Калык ойпого. Тоштыен ой»	1	Иктешлымаш	Шкевуйа литератур статья-влакым лудын, тестпашам шуктымаш	Тестовый заданий-влак	Шкевуйа шуктымаш пашам аклымаш			
13	Талешке ко тыгай?	1	Урок-диспут	Турло заданий-влакым мужырын, тушкан шуктымаш	Сурет конкурс	Марий талешке-влак нерген сообщенийым, презентацийым ямдылымаш			
Эпос – калыкын ожнысо илышыж нерген геройло повествований (3 шагат)									
14	А. Спиридонов, А. Мокеев. «Югорно» эпос (18-ше мур)	1	У темым тунеммаш	Выразительно лудмаш, цитатный планым возымаш	Произведенийын чоңалтмыже, сылнылык ойыртемжым алгоритм почеш лончылаш.	Йомакысе да эпосысо Пампалчын образше, ойыртемже да икгайлыкше таблице ден паша.			
15	«Калевала» карело-финский эпос (1-ше рун гыч ужаш. А. Иванова кус.)	1	У темым тунеммаш	Произведенийы м устан лудмаш: логический пералтышым да паузым, интонацийым кучылтмаш, текст дене келшышын ой	Турло авторын ик темылан возымо сылнымутыштым танастарыма ш.	Вашмутым возаш			

				йогыным эскерымаш					
16	Эпос нерген умылымаш	1	Теорико-литературный умылымашым пуымо урок	Мутер паша, беседе, кластер	Тематике да жанрикгайлык негызеш шочмо литературым руш да вес калык литератур дене танастарыша ш.	«Юзо предметын, вийын да гиперболын содержаниям келгемдымаште верышт» шонкалымашан сочиненийым возымаш			
МАРИЙ СЫЛНЫМУТЫШТО САР ТЕМЕ (12 шагат)									
17	В.Иванов. Илышыже да пашаже.Писательын йоча сылнымутшо	1	У темым тунеммаш	Хронологий таблицым ыштымаш,Сылнын лудмаш, каласкалымаш	Писательын илыш корныжо негызеш сообщенийым ямдылаш				
18	«Вудшö келге, серже тура» повестьын содержаниямже.	1	У темым тунеммаш	Канашымаш, планым чонымаш	Планым возаш			«Поран» ужашлан суретым ышташ	
11	Повестьесе рвезе-влакын образышт.	1	Текст дене келгын пашам ыштыме урок Пенгыдемдымаш,	Каласкалымаш, текст дене паша	Йодышлан вашмут, диспут	Повестьын патриотизм шулышын улмыжым, йоча-влакын неле пурымашыштан чаманен мошташ			
12	Повестьын содержаниямже почеш мутланымаш.	1	иктешлымаш йылме лывыртыме паша	Сурет почеш паша,	каласкалымаш				
13-14	«Ондре ден Эйно» сочиненийым возымаш.	2	Йылме лывыртыме урок	Каласкалымаш, танастарымаш,	Йодышлан вашмут,	Сочиненийым возымаш Йоча-влакын неле пурымашыштан			

						чаманен мошташ			
15	Г.Матюковский. Илыш корныжо да пашаже.	1	У темым тунеммаш	Поэтын мурпашаже ден палыме лиймаш	Хронологический таблицым ышташ	План почеш каласкалаш			
16	«Петю» поэмын содержанийже.	1.	Текст дене келгын пашам ыштыме урок Канашымаш урок	Текст дене паша	йодышлан вашмут	Наизусть тунемаш			
17-18	Сочинений «Петю – калык герой»	2	йылме лывыртыме, пенгыдемдымаш, иктешлымаш	План почеш беседе	Викторина	В.Соловьев нерген палдарымаш			
19	Н.Лекайн. Писатель нерген ой.	1	У темым тунеммаш	Презентаций почеш каласкалаш	йодышлан вашмут	Книга-выставкым погаш			
20	«Шӧртнӧ падыраш» повестьын содержанийже.	1	У темым тунеммаш	Текст дене паша, мутланымаш	йодышлан вашмут	Марий кундемысе пионер-влак сар пагытыште могай пашам шуктен шогымаштым шымлаш			
21	«Шӧртнӧ падыраш» повесть. III ужаш.	1	Текст дене келгын пашам ыштыме урок Канашымаш урок	Текст дене паша, мутланымаш	йодышлан вашмут	Герой-влаклан характеристикым возаш			
22	«Шӧртнӧ падыраш» повесть почеш иктешлымаш.	1	, пенгыдемдымаш, иктешлымаш	Текст дене паша, шкевужа паша, беседе	Викторина але тест	Произведенийын содержанийжым да тун шонымашыжым, геро-йын койыш-шоктышы-жым чын умылаш			
23-24	«Атаманыч» повестьын содержанийже	1	Шке семын лудмым канашымаш.	Каласкалымаш, текст дене паша, суретлымаш, словарный паша	Сылнын лудмаш,	Пуртусын моторлыкшым ужын мошташ, сылнештарыме йон-влакым муын мошташ			
25	2 № контрольный паша «Эпос. Сылнымутышто	1	зачет		Тест, йодыш, карточке				

	сар теме»				дене паша				
ПҮРТҮС, ШОЧМО МЛАНДЕ ДА КАЛЫК (8 шагат)									
26	С.Николаев. «Ик пушенге пүртүсүм ок ыште» почеламут.	1	У темым тунеммаш	Беседе, лудмаш, творческий паша	йодышлан вашмут, тест	Почеламутым сылнын наизусть каласкалаш тунемаш			
27	«Кугешна лүмжө дене марий» почеламутын содержанияйже	1	У темым тунеммаш						
28	А.Мичурин-Азмекейын «Керем онго» ойлымашыже.	1	У темым тунеммаш	Беседе, каласкалымаш	Прозо гыч ужашым сылнын лудмо конкурс				
29	Миرون кугызан образше.	1	Текст дене келгын пашам ыштыме урок канашымаш	Лудмаш, танастарымаш	йодышлан вашмут	Литератур термин-влакым палаш, муын мошташ			
30	«Оланге ден шеренге», «Шүмдымө айдеме» ойлымаш-влак.	1	Шке семын лудмым канашымаш	Лудмаш, танастарымаш, каласкалымаш	Викторина	Шке шонымым ойлен мошташ,			
31-32	Изложенийым возымаш.	1	йылме лывыртыме урок	Лудмаш, каласкалымаш, содержанияй почеш планым чонымаш,		герой-влакын койыш-шоктышыштым ойырен мошташ; пуртус суретым умылаш тунемаш;			
33-34	Почеламутын чоналтме ойыртемже. Урок - практикум	2	Йылме лывыртыме паша	Канашымаш, планым чонымаш	Почеламутын чоналтмыже				
35	А. Иванова. Поэтесса нерген ой. «Ойлат, каяш гын мланде тұрыш...»	1	У темым тунеммаш	Писательын илыш корныжо нерген презентацийым ямдылаш	Поэтын мурпашаже ден палыме лиймаш	Наизусть сылнын каласкалаш			
36	Г. Сабанцев. Поэт нерген ой. «Шочмо пыжаш» почеламутын содержанияйже.	1	У темым тунеммаш	Писательын илыш корныжо нерген презентацийым	Сылнын лудмаш,	Шочмо пыжашын моторлыкшым ужын мошташ, сылнештарыме йон-			

				ямдылаш		влакым муаш			
37	Мустай Карим. Пошкырт поэт нерген кўчык ой «Куэ лышташ нерген» почеламутын содержанияйже.	1	У темым тунеммаш	Писательын ылыш корныжо нерген презентацийым ямдылаш	Буримем возымаш	Почеламутым чоҥымо негыз: почеламутын размерже. Ритм, рифме, строфа нерген умылымашым келгемдымаш.			
38-39	Шочмо вел	1	йылме лывыртыме урок	Мутланымаш, йодыш дене паша,	планым чонен, кўлеш цитатым поген возымаш	сочинений			
40	Контрольный паш ПҮРТҮС, ШОЧМО МЛАНДЕ ДА КАЛЫК а	1	Урок-практикум	Беседе, опрос	Заданий ден паша	Турло творческий заданий-влакым шуктымлан отметкым шындымаш			
ПАША АЙДЕМЫМ ИЛАШ ТУНЫКТА (5 ШАГАТ)									
41	В.Сапаевын ылыш корныжо.«Мом каласет, Миля?» повестын содержанияйже.	1	У темым тунеммаш	Хронологий таблицым ыштымаш, мутланымаш	Авторын ылыш да творчество корныжо почеш таблицым ышташ..				
42	Милян, Юран, Толян образышт.	1	Текст дене келгын пашам ыштыме урок	Роль ден лудмаш, мутланымаш		Опытим эртарыме нерегне кутырымаш, дневникым возымаш			
43	«Мом каласет, Миля?» повестын йылме ойыртемеже. Повестьште пүртүс сүрет.	1	Иктешлымаш урок	опрос	Событийым почмаште пуртусын рольжо	Тест дене паша			

					нерген кутырымаш				
44	Литератур жанр-влак.	1	Теорико-литературный умылымашым пуымо урок	Термин-влак дене паша	Тест заданий	Термин-влакым чын кучылт моштымаш			
45-46	Паша айдемым илаш туныкта	2	йылме лывыртеме урок	Мутланымаш, йодыш дене паша,	планым чоҥен, кўлеш цитатым поген возымаш	Эрыкан сочинений			
47	И.Горный. «Мый ўдем» почеламут.	1	У темым тунеммаш	Курык марий поэт-влак темылан сообщенийым ямдылаш. Пасу паша нерген сообщенийым ямдылаш	Сылнын лудмаш	Суретым ышташ			
48	Проектым аралымаш	1	Идалык мучко тунеммым иктешлымаш	Мутланымаш, шымлымаш	Доклад, сообщений, презентаций почеш калскалымаш				
49	Исенеков В. «Ямбердинын дневникше».	1	Шке семын лудмым канашымаш.	Содержанийым текстлан лишылын калскалаш	йодышлан вашмут				
50	6 классыште тунеммым иктешлымаш	1	Канашымаш урок	Беседе, опрос, Шкевуя пашам ыштымаш	Тест, опрос	Тунеммым радамлен, иктешлен мошташ			
51	Кенеж пагытлан заданий-влак	1	Иктешлымаш	беседе	Индивидуальный паша				